

Avrupa Çocuk Haklarının Kullanımı Sözleşmesi

Strasbourg, 25.1.1996

Avrupa Antlaşmaları Serisi/160

Önsöz

Avrupa Konseyi üyesi Devletler ve bu sözleşmeye üye diğer imzacı Devletler,

Avrupa Konseyinin amacının üyeleri arasında daha sıkı bir birlik kurmak olduğu dikkat nazarına alarak;

Çocuk hakları hakkındaki Birleşmiş milletler Sözleşmesini ve özellikle Sözleşmede yer alan hakların gereklerinin yerine getirilmesi için üye devletlerin gerekli ve uygun bütün kanuni, idari ve diğer tedbirleri almasını öngören 4.Maddesini dikkat nazarına alarak;

Çocuk haklarına dair Parlemanterler Meclisinin 1121 (1990) Numaralı tavsiye kararının içeriğini dikkat nazarına alarak;

Çocuk haklarının ve menfaatlerinin geliştirilmesine ve bu amaçla, özellikle çocukları ilgilendiren aile davalarında, çocukların haklarını kullanması için gerekli fırsatın hazırlanması gerektiğine inanarak;

Çocuklara haklarını kullanabilmeleri için gerekli bilgilerin verilmesi ve çocukların yüksek menfaatlerinin geliştirilmesi ve fikirlerine gerekli önemin verilmesi gereğini kabul ederek;

Çocukların haklarının ve yüksek menfaatlerinin korunması ve geliştirilmesi için ailenin rolünün önemini kabul ederek ve gerekli hallerde devletlerin bu koruma ve geliştirmede rol alması lüzumunu dikkat nazarına alarak;

Bununla beraber, ailelerin, bir çatışma durumunda, problemi adli bir makam önüne getirmeden önce anlaşmaya varmalarının arzu edildiği gerçeğini kabul ederek,

Aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır:

Bölüm I - Sözleşmenin kapsam ve gayesi ve tanımlar

Madde 1 - Sözleşmenin kapsam ve gayesi

- 1 Bu Sözleşme 18 yaşına ulaşmamış çocuklar hakkında uygulanır.
- 2 Bu Sözleşmenin amacı, çocukları doğrudan veya diğer kişi ve kuruluşlar vasıtasıyla bilgilendirerek ve kendilerini ilgilendiren adli bir makam önünde görülen davaya katılmasına izin vererek, çocukların yüksek menfaatleri için, haklarının iyileştirilmesi, usule müteallik haklar tanınması ve bu hakların kullanılmasının kolaylaştırılmasıdır.

- 3 Bu Sözleşmede adli bir makam önünde görülen davalardan özellikle ikametgah ve çocuğunu görme gibi anne ve babaya ait sorumlulukları ilgilendiren ailevi davalardır.
- 4 Her bir devlet Sözleşmeyi imza zamanında veya onay, kabul, tasvip veya katılım belgesini tevdi ettiği anda Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine hitaben bir bildiri bulunarak,, adli bir makam önünde aile ile ilgili davaların görülmesi sırasında Sözleşmenin uygulanmasını istediği en az 3 farklı kategori belirleyecektir.
- 5 Her bir devlet daha sonra vereceği ek bir bildiri ile Sözleşmenin uygulanmasını istediği aile ile ilgili yeni dava kategorileri belirleyebilir veya 5. Maddenin, 9. Maddenin 2. paragrafı, 10. Maddenin 2. paragrafı ve 11. Maddenin uygulanması ile ilgili bilgi verebilir.
- 6 Sözleşmedeki hiç bir hüküm, çocukların haklarının geliştirilmesi ve kullanılmasında, Tarafların, Sözleşmede yer alan hükümlerden daha lehe olan hükümleri uygulamasına engel olamaz.

Madde 2 - Tanımlar

Bu Sözleşmede:

- a 'Adli makam' kavramı bir mahkeme veya eşit yetkilere sahip idari bir makamı;
- b 'Anne ve babaya ait sorumlulukları elinde bulunduranlar' kavramı anne ve baba ve anne babaya ait sorumlulukları kullanmaya yetkili diğer kişileri ve kurumları;
- c 'Temsilci' kavramı avukat gibi bir kişi veya çocuk adına adli bir makam önünde hareket etmeye yetkili bir kurumu;
- d 'İlgili bilgi' kavramı çocuğun yaşına ve anlayış kapasitesine uygun ve verilmesi halinde gelişmesine ve sıhhatine zarar vermeyecek fakat haklarını tam olarak kullanmasına imkan tanıyacak bilgiyi

ifade eder.

Bölüm II - Çocuk haklarının geliştirilmesinde usule ilişkin tedbirler

A. Bir çocuğun usule ilişkin hakları

Madde 3 - Dava sırasında bilgilendirme ve kendi fikirlerini açıklama hakkı

İç hukuk tarafından adli bir makam önünde görülmekte olan kendisini ilgilendiren bir davayı anlayabileceği kabul edilen bir çocuk:

- a bütün ilgili bilgileri elde etme;
- b kendisine danışılma ve kendi fikirlerini açıklama;
- c fikirlerine uygun hareket edilmesi halinde ortaya çıkabilecek muhtemel sonuçlar ve alınacak herhangi bir kararın muhtemel sonuçları hakkında bilgilendirilme;

haklarına ve bu hakları kullanmayı talep etme hakkına sahiptir:

Madde 4 - Özel bir temsilci atanmasını talep etme hakkı

- 1 Adli bir makam önünde görülmekte olan çocuğu ilgilendiren bir davada, anne ve babaya ait sorumlulukları elinde bulunduranlar ile çocuk arasında var olan bir menfaat çatışması sebebiyle iç hukukun anne ve babaya ait sorumlulukları elinde bulunduranları çocuğu mahkeme önünde temsil etmesine engel gördüğü durumlarda, çocuk, 9 uncu Maddeye bağlı olarak, şahsen veya diğer kişi ve kuruluşlar vasıtası ile özel bir temsilci atanmasını isteyebilir.
- 2 İç hukukun çocuğu yeterli anlayış kapasitesine sahip olduğunu kabul ettiği durumlarda, Devletler 1 inci paragrafta belirtilen hakkı sınırlama konusunda serbesttir.

Madde 5 - Diğer usule ait muhtemel haklar

Taraflar, adli bir makam önünde görülmekte olan çocukları ilgilendiren davalar ile ilgili, çocuklara, usule ait ek haklar, özellikle:

- a kendi görüşlerini açıklamasında yardım etmek için kendi seçtikleri uygun bir kişinin yardımını isteme hakkını;
- b kendileri doğrudan veya diğer kişiler veya kurumlar vasıtası ile ayrı bir temsilci ve uygun davalarda bir avukat isteme hakkını;
- c kendi temsilcilerini atama hakkını;
- d davanın taraflarının sahip olduğu hakların tamamını veya bir kısmını kullanma hakkını

verme hususunu dikkat nazarına alacaklardır.

B. Adli makamların rolü

Madde 6 - Karar verme usulü

Çocuğu ilgilendiren davalarda, adli makam kararını vermeden önce:

- a çocuğun yüksek menfaatine uygun kararı verebilmesi için yeterli bilgiye sahip olup olmadığını ve gerekli olduğu durumlarda özellikle anne ve babaya ait sorumlulukları elinde bulunduranlardan daha fazla bilgi alıp almayacağını dikkat nazarına alacak;
- b iç hukukun çocuğu yeterli anlayış kapasitesine sahip olduğunu kabul ettiği bir durumda
- çocuğun bütün ilgili bilgiyi elde etmesini temin edecek;
 - çocuğun menfaatlerine açıkça aykırılık teşkil etmeyen durumlarda, uygun ve gerekli olan durumlarda, doğrudan gizli olarak veya diğer kişiler ve kuruluşlar vasıtası ile çocuğun anlayacağı bir tarzda istişarede bulunacak;
 - çocuğun kendi fikirlerini açıklamasına müsaade edecek;
- c çocuk tarafından açıklanan fikirlere gerekli önemi verecektir.

Madde 7 - Gecikmeden hareket etme görevi

Çocuğu ilgilendiren davalarda gereksiz gecikmelerden kaçınmak için adli makam süratli hareket edecek ve vermiş olduğu kararların hızlı bir şekilde uygulanması için gerekli usule müteallik düzenlemeler yapılacaktır. Acil durumlarda, uygun ve gerekli ise, adli makam, kararlarının gecikmeden uygulanmasını öngören kararlar alma yetkisine sahip olacaktır.

Madde 8 - Kendi talebi üzerine hareket etme

Çocuğu ilgilendiren davalarda, adli makam, iç hukuka göre çocuğun sıhhatinin ciddi tehlike içinde olduğuna karar verildiği durumlarda kendi talebi üzerine doğrudan karar verme yetkisine sahip olacaktır.

Madde 9 - Temsilcinin atanması

- 1 Adli bir makam önünde görülmekte olan çocuğu ilgilendiren davalarda, anne ve babaya ait sorumlulukları elinde bulunduranlar ile çocuk arasında var olan bir menfaat çatışması sebebiyle iç hukukun anne ve babaya ait sorumlulukları elinde bulunduranları çocuğu mahkeme önünde temsil etmesine engel gördüğü durumlarda, adli makam, bu davalarda çocuğu temsil etmek üzere özel bir temsilci atama yetkisine sahip olacaktır.
- 2 Taraflar, adli makamın, çocuğu ilgilendiren davalarda, çocuğu temsil etmek üzere, özel bir temsilci, uygun davlarda bir avukat, atamasına imkan tanımayı dikkat nazarına alacaklardır.

C. Temsilcilerin rolü

Madde 10

- 1 Çocuğu ilgilendiren adli bir makam önünde görülmekte olan davalarda, temsilci, çocuğun menfaatlerine açıkça aykırı olmayan durumlarda:
 - a eğer iç hukuk çocuğun yeterli anlayış kapasitesine sahip olduğunu kabul ediyorsa, çocuğa bütün ilgili bilgileri sağlayacak;
 - b eğer iç hukuk çocuğun yeterli anlayış kapasitesine sahip olduğunu kabul ediyorsa, çocuğa, çocuğun fikirlerine uygun hareket edilmesinin muhtemel sonuçları ve temsilci olarak kendi attığı her adımın muhtemel sonuçları hakkında açıklamalar yapacak;
 - c çocuğun fikirlerini şekillendirecek ve bu fikirleri adli makam önüne sunacaktır.
- 2 Taraflar 1 inci fıkrada belirtilen Maddelerin uygulama alanını anne ve babaya ait sorumlulukları elinde bulunduranlara da yaymayı dikkat nazarına alacaklardır.

D. Bazı Maddelerin uygulama alanının genişletilmesi

Madde 11

Taraflar Madde 3, 4 ve 9 da yer alan Maddelerin uygulama alanını çocukları ilgilendiren diğer kurumlar önünde görülen davalara ve çocukları ilgilendiren fakat dava konusu olmayan konulara da yaymayı dikkat nazarına alacaklardır.

E. Ulusal kurumlar

Madde 12

- 1 Taraflar, diğer şeylerin yanında, 2 inci fıkrada sayılan fonksiyonları icra eden kurumlar vasıtası ile çocuk haklarının geliştirilmesi ve kullanımını teşvik edeceklerdir.
- 2 Aşağıda sayılan bu fonksiyonlar:
 - a çocuk haklarının kullanımı ile ilgili hukuku kuvvetlendirecek teklifler hazırlamak ;
 - b çocuk haklarının kullanımı ile ilgili hazırlanan kanun teklifleri hakkında fikir beyan etmek;
 - c çocuk haklarının kullanımı ile ilgili medyaya, halka ve çocukların problemleri ile ilgilenen kurumlara genel bilgi vermek;
 - d çocukların fikirlerini araştırmak ve onlara ilgili bilgileri sağlamaktır.

F. Diğer konular

Madde 13 - Arabuluculuk ve ihtilafları çözümenin diğer usulleri

Taraflar, ihtilafları önlemek veya çözmek veya adli makam önüne çocukları ilgilendiren davaların gelmesini önlemek için arabuluculuk ve diğer ihtilaf çözme usullerinin oluşturulmasını ve bu usullerin taraflar arasında karar verilmesini gerektiren olaylarda kullanılmasını teşvik edecektir.

Madde 14 - Adli yardım ve tavsiye

Adli makam önünde görülen çocukları ilgilendiren davalarda çocukların temsil edilmesi için iç hukukun adli yardım ve tavsiye imkanı tanıdığı hallerde bu imkan 4 üncü ve 9 uncu Maddelerin uygulanmasında kullanılacaktır.

Madde 15 - Diğer uluslararası belgelerle ilişkiler

Bu Sözleşme, bu sözleşmeye Taraf ülkelerin Taraf olduğu, çocukların ve ailelerin korunması ile ilgili spesifik konulara değinen diğer uluslararası belgelerin uygulanmasını sınırlamaz.

Bölüm III - Daimi komite

Madde 16 - Daimi komitenin kuruluş ve fonksiyonları

- 1 Sözleşmenin amacına ulaşması için bir daimi komite kurulmuştur.
- 2 Daimi komite Sözleşme ile ilgili problemleri inceleyecektir. Komite, özellikle;
 - a sözleşmenin yorumu ve uygulanması ile ilgili problemleri dikkat nazarına alacaktır. Daimi komitenin Sözleşmenin uygulanması ile ilgili ulaştığı sonuçlar tavsiye kararı şekline getirilebilir; tavsiye kararları oy kullananların dörtte üç çoğunluğunun onaylaması ile alınabilir.
 - b Sözleşmede yapılması gereken değişiklikler konusunda teklifler hazırlayacak ve 20 inci Maddeye göre, Sözleşmede yapılması teklif edilen değişiklikleri inceleyecektir.
 - c 12 inci Maddenin 2 inci fıkrasında yer alan fonksiyonları icra eden ulusal kurumlara tavsiyede ve yardımda bulunacak ve aralarındaki uluslararası işbirliğinin geliştirecektir.

Madde 17 - Yapısı

- 1 Her bir Taraf, Daimi Komitede bir veya daha fazla temsilci tarafından temsil edilebilir. Her bir Tarafın bir oyu vardır.

- 2 21 inci Maddede referansta bulunulan Sözleşmeye Taraf olmayan her bir devlet Daimi Komitede bir gözlemci tarafından temsil edilebilir. Aynı kural, 22 inci Maddeye göre Sözleşmeye katılmaya davet edilen diğer herhangi bir devlet ve Avrupa Birliği içinde geçerlidir.
- 3 Toplantıdan en az bir ay önce, bir Taraf, Genel Sekreterliğe itirazını bildirmedığı takdirde, Daimi Komite, aşağıdakileri, bütün toplantılara, toplantılardan birine veya toplantının bir kısmına, gözlemci olarak davet edebilir:
 - yukarıdaki 2 inci paragrafta referansta bulunulmayan her bir devleti;
 - Birleşmiş Milletler çocuk hakları komitesini;
 - Avrupa Birliğini
 - uluslararası hükümet kuruluşlarını;
 - yukarıda 12 inci Maddenin 2 inci fıkrasında sözü edilen bir veya daha fazla fonksiyonu icra eden uluslararası sivil kuruluşları;
 - yukarıda 12 inci Maddenin 2 inci fıkrasında sözü edilen bir veya daha fazla fonksiyonu icra eden ulusal hükümet ve sivil kuruluşlarını.
4. Daimi Komite çocuk hakları ile uğraşan ilgili organizasyonlarla bilgi alışverişinde bulunabilir.

Madde 18 - Toplantılar

- 1 Sözleşmenin yürürlüğe girmesinin üçüncü yılının sonunda, herhangi bir tarihte, Avrupa Konseyi Genel Sekreterliği kendiliğinden Daimi Komiteyi toplantıya çağırabilir.
- 2 Daimi komite ancak en azından Tarafların beşte birinin toplantıda hazır bulunması halinde karar alma yetkisine sahiptir.
- 3 Madde 16 ve 20'ye bağlı olarak, Daimi Komite kararlarını hazır bulunanların çoğunluğunun oyu ile alabilir.
- 4 Sözleşmenin Maddelerine bağlı kalmak şartı ile, Daimi Komite, kendisinin ve Sözleşmede belirtilen görevleri yerine getirmek için oluşturacağı çalışma gruplarının, çalışma usulünü belirleyen kuralları kendisi hazırlayacaktır.

Madde 19 Daimi Komitenin raporları

Daimi Komite, her toplantı sonrası, Taraflara ve Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesine, tartışma konularını ve aldığı kararları içeren raporu gönderir.

Bölüm IV - Sözleşmenin değiştirilmesi

Madde 20

- 1 Daimi Komite veya herhangi bir Taraf, Sözleşmenin Maddelerinde yapılmasını istediği değişikliği içeren teklifini Avrupa Konseyi Genel Sekreterine gönderir. Sekreter, bu teklifi, Daimi Komitenin bir sonraki toplantısından en az iki ay önce, Avrupa Konseyi üyesi Devletlere, Sözleşmeyi imzalayan Devletlere, Sözleşmeye Taraf olan Devletlere, Sözleşmenin 21 inci Maddesine göre Sözleşmeyi imzaya davet edilen Devletlere ve Sözleşmenin 22 inci Maddesine göre Sözleşmeye katılmaya davet edilen herhangi bir Devlete ve Avrupa Birliğine gönderir.
- 2 Bir önceki paragrafa göre hazırlanan değişiklik teklifi Daimi Komite tarafından incelenir. Oy kullananların dörtte üçüncü kabul edilen metin onay için Bakanlar Komitesine gönderilir. Onaylanan metin, Tarafların kabulüne sunulur.
- 3 Sözleşmede yapılan bir değişiklik bütün Tarafların değişikliği kabul ettiklerini Genel Sekretere bildirme tarihini takip eden bir aylık sürenin sona ermesini takip eden ayın ilk günü yürürlüğe girer.

Bölüm V - Nihai şartlar

Madde 21 - İmza, onay ve yürürlüğe giriş

- 1 Bu Sözleşme bütün Avrupa Konseyi Devletlerin ve Konsey üyesi olmayan hazırlık çalışmasına katılan devletlerin imzasına açıktır.
- 2 Sözleşmenin yürürlüğe girmesi onay, kabul veya tasvibe bağlıdır. Onay, kabul ve tasdik belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreterine tevdi olunur.
- 3 Bu sözleşme, ikisi Avrupa Konseyi üyesi, üç Devletin bir önceki paragrafa uygun olarak Sözleşmeye olan bağlılıkları yönündeki rızalarını açıklama tarihini izleyen üç aylık sürenin sona ermesini takip eden ayın ilk gününde yürürlüğe girer.
- 4 Sözleşme, imzalayarak Sözleşmeye bağlı olma yönündeki rızalarını daha sonra açıklayan Devletler için, onay, kabul veya tasvip belgesinin tevdi tarihini izleyen üç aylık sürenin sona ermesini takip eden ayın ilk gününde yürürlüğe girerler.

Madde 22 - Üye olmayan Devletler ve Avrupa Birliği

- 1 Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden sonra, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, kendiliğinden veya Daimi Komitenin teklifi üzerine ve Taraflarla yapılan istişare sonucu, Sözleşmenin hazırlık çalışmalarına katılmamış Avrupa Konseyi üyesi olmayan Devletleri ve Avrupa Birliğini, 20 inci Maddede ve Avrupa Konseyi Kanununun d alt-paragrafında belirtilen çoğunluk kararı ile, ve imzacı Devletleri Bakanlar Komitesinde temsil etmekle görevlendirilen temsilcilerin oybirliği ile verecekleri bir kararla, Sözleşmeye katılmaya davet edebilirler.
- 2 Sözleşmeye katılan herhangi bir Devlet ve Avrupa Birliği için, Sözleşme, katılım belgesinin Avrupa Konseyi Genel -Sekreterine tevdi tarihini izleyen üç aylık sürenin sona ermesini takip eden ayın ilk gününde yürürlüğe girer.

Madde 23 Sözleşmenin uygulanacağı mülki sınırlar

- 1 Her Devlet, imza anında veya onaylama, kabul, tasdik veya katılım belgesini tevdi sırasında bu Sözleşmenin uygulanacağı ülke veya ülkeleri belirtebilir.
- 2 Her devlet, daha sonraki bir tarihte, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine sunacağı bir deklarasyonla, bu Sözleşmenin uygulanmasını, deklarasyonda belirttiği uluslararası ilişkilerinden sorumlu olduğu veya adına taahhütte bulunmaya yetkili olduğu diğer bir ülkeye teşmil edilmesini isteyebilir.
- 3 Sözleşme, bu yeni ülke hakkında, deklarasyonun Avrupa Konseyi Genel -Sekreterince alınma tarihini izleyen üç aylık sürenin sona ermesini takip eden ayın ilk gününde yürürlüğe girer.
- 4 Önceki iki paragrafa göre bir ülke hakkında yapılan herhangi bir deklarasyon Genel Sekretere yapılacak olan bir bildirim ile geri alınabilir. Geri alma, bu bildirim Avrupa Konseyi Genel -Sekreterince alınma tarihini izleyen üç aylık sürenin sona ermesini takip eden ayın ilk gününden itibaren geçerlidir.

Madde 24 - Çekinceler

Sözleşmeye hiç bir çekince konulamaz.

Madde 25 - Çekilme

- 1 Her bir Taraf Avrupa Konseyi Genel Sekreterine yapacağı bir bildirimle Sözleşmeden çekilebilir.
- 2 Bu çekilme bildirim Avrupa Konseyi Genel -Sekreterince alınma tarihini izleyen üç aylık sürenin sona ermesini takip eden ayın ilk gününden itibaren geçerlidir.

Madde 26 - Bildirimler

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Avrupa Konseyi üyesi Devletlere, Sözleşmeyi imzalayan, onaylayan, Taraf olan Devletlere ve Sözleşmeye katılmaya davet edilen diğer devletlere veya Avrupa Birliğine:

- a her imzalamayı;
- b onay, kabul, tasvip veya katılım belgelerinin tevdiini;
- c Sözleşmenin 21 veya 22 inci Maddesine göre, Sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarihi;
- d Sözleşmenin 20 Maddesine göre kabul edilen her değişikliği ve bu değişikliğin yürürlüğe giriş tarihini;
- e Sözleşmenin 1 ve 23 üncü Maddelerine göre verilen her bir deklarasyonu;
- f Sözleşmenin 25 inci Maddesi uyarınca yapılan her bir fesih işlemi;
- g Sözleşme ile ilgili diğer herhangi bir fiil, bildirim ve haberleşmeyi bildirir.

Yukarıdaki hükümleri onaylamak üzere usulüne göre yetkili kılınmış aşağıda imzaları bulunanlar, işbu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

Avrupa Konseyi arşivlerinde saklanacak olan işbu Sözleşme, Fransızca ve İngilizce olarak ve her iki metin aynı derecede geçerli bulunmak üzere, tek nüsha halinde, 25 Ocak 1996 tarihinde, Strasbourg'da tanzim edilmiştir. Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Sözleşmenin aslına uygun örneklerini, Avrupa Konseyi üyesi her bir Devlete ve Sözleşmenin hazırlık çalışmalarına katılan üye olmayan her bir Devlete, Avrupa Birliğine ve Sözleşmeye katılmaya davet edilen her bir devlete tevdi edecektir.